

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שנה ז / גליון רנג
ערש"ק פרשת ויחי ה'תש"ע

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת ויחי, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון רנג), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ואף עברו עריכה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

325 Kingston Ave., Brooklyn, NY 11213

718.473.3924

דוא"ל: oh@chasidus.net

נדפס באדיבות

The Print House

538 Johnson ave. Brooklyn, NY 11237

718.628.6700

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

במה שביאר רש"י התיבות "אל תותר" דקאי על כהונה ומלכות ולא הביא גם הפרט השלישי שמצינו שהפסיד גם הבכורה, דב' מעלות אלו שהם בהנוגע להנהגת העם נשללו ממנו כיון שהתנהג באופן ד"פחז כמים" ואינו מתאים להנהגה, משא"כ הבכורה ניטלה הימנו מחמת עצם החטא וכיון שלש"ש נתכון לא נשללה ממנו לגמרי.

(ע"פ לקוטי שיחות חט"ו שיחה ג' לפרשתנו)

יינה של תורה

תורה מלשון הוראה / עבודת השם הרמוזה בשמותם של ראובן, שמעון, לוי ויהודה – שבטי י"ה.

(ע"פ מאמר ד"ה יהודה אתה תשל"ח)

קב חומטין / ביאור גדר "ערבות" בדרך הפנימיות.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ל ויגש א)

חידושי סוגיות

יביא קושיית הרי"ף דר"י עצמו הסיח בסעודה כשהורה הדין, ויקשה עוד בכמה פנים בסוגיא זו / יבאר דר"נ הי' סובר להתיר הסחה בד"ת דליכא בה חשש סכנה, ור"י חידש דחשיב לשכיחא היזיקא / יבאר כל השקו"ט דר"נ ור"י, דאיפליגו בגדר הא דאין סומכין על הנס בדיני תורה.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לה עמ' 223 ואילך)

תורת חיים

עצות והדרכות בעבודת הבורא מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

הוספה – דרכי החסידות

ביאורים ופתגמים בענין "הוכח תוכיח את עמיתך" – דצריך להיות מתוך אהבה ובלא "ציפורניים", ואפילו לאלו הנראים כמינים ואפיקורסים כו'.

(מלוקטים מתורת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש)

מקרא אני דורש

"אל תותר" – כהונה ומלכות

במה שביאר רש"י התיבות "אל תותר" דקאי על כהונה ומלכות ולא הביא גם הפרט השלישי שמצינו שהפסיד גם הבכורה, דב' מעלות אלו שהם בהנוגע להנהגת העם נשללו ממנו כיון שהתנהג באופן ד"פחז כמים" ואינו מתאים להנהגה, משא"כ הבכורה ניטלה הימנו מחמת עצם החטא וכיון שלש"ש נתכון לא נשללה ממנו לגמרי

א. "ראובן בכורי אתה, כחי וראשית אוני, יתר שאת ויתר עז. פחז כמים אל תותר, כי עלית משכבי אביך, אז חללת יצועי עלה" (פרשתנו מט, ג-ד).

ומפרש רש"י: "יתר שאת – ראוי היית להיות יתר על אחיך בכהונה, לשון נשיאות כפים; ויתר עז – במלכות, כמו 'ויתן עז למלכו'. ומי גרם לך להפסיד כל אלה? – פחז כמים, הפחז והבהלה, אשר מהרת להראות כעסך כמים הללו הממהרים למרוצתם. לך אל תותר – אל תרבה ליטול כל היתרות הללו שהיו ראויות לך".

ב. והנה, רש"י מזכיר ב' פרטים שהפסיד ראובן: כהונה ומלכות; אך מצינו פרט שלישי שהוא הפסיד – הבכורה. ומקרא מפורש הוא בדברי־הימים (דהי"א ה, א): "ובני ראובן בכור ישראל .. ובחללו יצועי אביו ניתנה בכורתו לבני יוסף".

ואכן, גם רש"י עצמו בפירושו עה"ת הביא דבר זה שהפסיד ראובן, עה"פ "בכור יעקב ראובן" (וישלח לה, כג): "בכור לנחלה, בכור לעבודה, בכור למנין, ולא ניתנה בכורה ליוסף

אלא לענין השבטים, שנעשה לשני שבטים – הרי שהבכורה ("לענין השבטים") ניטלה מראובן וניתנה ליוסף.

וצריך ביאור, למה באמת לא נזכר כאן דבר זה, שראובן הפסיד את הבכורה, ונזכרו רק כהונה ומלכות?

ואמנם, בדברי חז"ל על אתר הזכירו את כל שלושת הפרטים. כן הוא בתרגום אונקלוס: "הוה חזי למיסב תלתא חולקין, בכירותא כהונתא ומלכותא". ועל דרך זה בתרגום יונתן בן עוזיאל ובתרגום ירושלמי. וכן במדרש תנחומא (פרשתנו ט), ובבראשית רבה (פרשתנו פצ"ח, ד. פצ"ט, ו), ועוד;

מהו הטעם איפוא שרש"י אינו מזכיר כלל את הפסד הבכורה, אלא רק את הפסד הכהונה והמלכות?

ג. ולכאורה הביאור בזה פשוט (וראה גם בדברי הרא"ם כאן):

בכתוב נאמר "אל תותר" – היינו, שנשללו מראובן "היתרות הללו שהיו ראויות", והם "יתר שאת ויתר עז" הכתובות לפני כן. ואם כן, כיון ש"יתר שאת" קאי על כהונה (מלשון נשיאות כפים) ו"יתר עז" קאי על מלכות (מלשון "ויתן עוז למלכו"), שוב אין הבכורה נכללת בלשון "יתר" ובמילא אינה בכלל המיעוט של "אל תותר".

אולם, ביאור זה מסביר רק את רש"י, למה למד כך בפשט הכתוב (ומיאן בפירוש התרגום וכו'); ועדיין צריך ביאור בכתוב עצמו (כפי שהבין אותו רש"י) – למה באמת נזכרו רק הכהונה והמלכות ולא הבכורה?

ד. ויש לומר בזה, בהקדים דיוק נוסף בדברי הכתוב ופרש"י:

הנה הכתוב מדגיש "פחז כמים אל תותר", ומפרש רש"י – "ומי גרם לך להפסיד כל אלה? הפחז והבהלה אשר מהרת להראות כעסך".

וכד דייקת, יש בזה חידוש:

בפשטות לומדים, שעיקר חטאו של ראובן היה בעצם המעשה שחילל יצועי אביו; אולם מהדגשת הכתוב על ענין ה"פחז", משמע שעיקר הגורם להפסיד את המעלות הראויות לו הוא (אינו המעשה עצמו, אלא) זה שמיהר להראות את כעסו באופן של "פחז ובהלה".

ה. וכך הוא ביאור הענין:

לקראת שבת

ז

במעשה ראובן (ש"בלבל יצועי אביו") יש שני פרטים: (א) עצם המעשה של הבלבול, (ב) זה שעשה זה באופן של "פחו כמים".

ועל כל אחד משני הפרטים הפסיד ענין אחר: (א) על עצם המעשה נענש ראובן בנטילת הבכורה, (ב) על זה שהתנהג באופן של פחו ובהלה נענש בנטילת הכהונה והמלכות. והטעם לחלוקה זו:

ההבדל בין בכורה לכהונה ומלכות הוא, שבכורה היא מעלה באדם עצמו (שנוטל פי שנים בנחלה וכו'), אבל אין בזה שררה והשפעה כלפי הזולת; ואילו כהונה ומלכות הם עניני מנהיגות על הזולת: ענינו של מלך הוא לצאת ולבוא לפני העם ולדאוג לכל צרכיהם, וענינו של הכהן הוא לברך את העם (בנשיאת כפים) וכן להורות תורה ומשפט (כדברי הכתוב בר"פ שופטים, וכן בפ' ברכה לג, י: "ויררו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל"). ובהתאם לכך:

כאן מדבר יעקב על זה שראובן התנהג בפחו ובהלה, "מהרת להראות כעסך" – [כאשר רק היה נראה לו שמשכבי אביו צריכים להיות באהל לאה, מיד נעשה אצלו כעס ותיכף ומיד בלב יצועיו] – שהנהגה כזו מראה שאין לו ארץ-אפים, סבלנות ומתינות הנדרשים מהממונה להיות מנהיג ומורה להמון העם, ולכן ניטלו ממנו הכהונה והמלכות (וראה גם אברבנאל כאן);

אולם עצם המעשה שראובן טעה בשיקול הדעת שלו והחליט שיצועי אביו צריכים להיות באהל לאה – הרי אין זה מראה על פגם בהנהגתו כלפי הזולת, אלא "קלקול" בהנהגתו שלו בעצמו; ובדוגמא לזה הוא הפסיד את מעלת הבכורה, שענינה מעלת האדם כלפי עצמו (וע"ז אין המדובר בדברי יעקב כאן, אלא מקרא הוא בדברי-הימים, כנ"ל).

אולם כיון שסוף סוף היתה כוונתו לשמים, שתבע עלבון אמו, ומה גם שהיה עסוק בתשובתו כמה שנים, עד שאמרו "לא חטא ראובן" (פרש"י וישלח לה, כב) – לכן לא ניטלה ממנו מעלת הבכורה לגמרי, אלא רק "לענין השבטים" (וכדברי רש"י שהובאו לעיל: "בכור לנחלה בכור לעבודה בכור למנין, ולא ניתנה בכורה ליוסף אלא לענין השבטים שנעשה לשני שבטים");

ודוקא הכהונה והמלכות, שהם עניני מנהיגות והוראה לרבים, ניטלו ממנו לגמרי, כיון שבפועל הראה בהנהגתו "פחו ובהלה" שאינם מתאימים למנהיג ומורה לעם, וגם אם כוונתו היתה רצויה הרי סו"ס אינו ראוי לאיצטלא זו.

גמור הלידה בברית מילה

גם בני מכיר בן מנשה יולדו על
ברכי יוסף
(ג, כג)

כד אתילידו גזירינון יוסף
(תרגום יונתן)

יש לעיין, דאף שהברית היא ביום השמיני
ללידה, ה"ז ס"ס משך זמן לאחרי הלידה,
וא"כ מה הפירוש בזה ש"כד אתילידו"
דכשנולדו "גזירינון יוסף"?

ויש לבאר זה ע"פ מ"ש בשו"ע הרב (או"ח
מהד"ת ס"ס ד, ע"פ זח"צ א, ב. סדר היום [בסוף הספר
בפי' משנת בן ה' למקרא]. עי' מגורת המאור (להר"י
אלנקאוה) ח"ד פ' גידול בנים, הובא בראשית חכמה
בסופו. שו"ע יו"ד סי' רסג ס"ה) ש"תחלת כניסת
נפש זו הקדושה היא . . במצות מילה".

וי"ל, שיש מקור לדברים אלה גם בדברי
התרגום דנן, דלפי שתחלת כניסת הנפש
הקדושה במצות מילה, נמצא שעדיין לא
נגמרה "לידת" הילד עד זמן הברית. וק"ל.

(עי"פ לקו"ש ח"ב עמ' 243 ואילך)

אלו חמור ואנשי שכס אך לא שכס עצמו

כי באפם הרגו איש

אלו חמור ואנשי שכס
(מט, ו. רש"י)

יש לעיין, דמאחר שפירט רש"י את חמור
לכדו, אף שנכלל כבר ב"אנשי שכס", א"כ
מדוע לא פירט גם את שכס, שהרי לו הי' חלק
עיקרי במעשה?

וי"ל, דהא גופא משמיענו, שתוכחת יעקב
היתה רק על הריגת חמור ואנשי שכס, ולא על
הריגת שכס עצמו.

דהנה התוכחה על הריגת אנשי שכס
היתה משום שעל ידי הריגתם "עכרתם אותי
להבאישני ביושב הארץ גו'" (וישלה לד, לה).
אך זהו רק על הריגת אנשי שכס, משא"כ
הריגת שכס עצמו היתה מותרת ומחוייבת גם
אצל האומות, שהרי "האומות גדרו עצמם מן
העריות כו'" (רש"י וישלה שם, ז), וא"כ הי' על
שכס חיוב מיתה גם ע"פ דיני האומות.

ומכיון שבהריגת שכס עצמו לא הי' שום
חסרון, לא הי' זה גורם "להבאישני ביושב
הארץ", וע"כ לא הוכיחם יעקב ע"ז.

(עי"פ לקו"ש ח"ה עמ' 251 ואילך)

יינה של תורה

תורה מלשון הוראה

עבודת השם הרמוזה בשמותם של ראובן, שמעון, לוי ויהודה – שבטי י-ה

יְהוּדָה אֶתָּה יוֹדוּךְ אֶחָיךְ יִרְדָּךְ בְּעֶרְףְּ אִיכִיד יִשְׁתַּחֲוּוּ לְךָ בְּנֵי אֶבְיָד:

(פרשתנו מט, ח)

על פסוק זה מבאר בעל התניא (בתורה־אור פרשתנו) כי סדר עבודת השם של ארבעת בני לאה הראשונים: ראובן, שמעון, לוי ויהודה – מכוונים המה כנגד ב' הפרשיות הראשונות דק"ש (ראובן – פ' שמע; שמעון – והיה אם שמוע), אמת ויציב (לוי) ושמונה עשרה מכוון כנגד עבודת יהודה. ו"יהודה אתה יודוך אחיך" עבודת כל אחי יהודה שלפניו היא הכנה והקדמה לעבודתו הוא: שמונה עשרה.

ביאור הדברים:

ראובן נקרא כן ע"ש "כי ראה ה' בעניי" (בראשית כט, לב), ושמעון ע"ש "כי שמע" (בראשית כט, לג). והנה, עבודת השם שע"י ראייה והתבוננות בגדולתו יתברך, הכולל גם אמונה חזקה והתאמתות הדבר בתוקף (כדבר שאדם ראה שא"א להכחיש לו ידיעתו אודות הדבר) – הרי היא מביאה אהבה גדולה להשם, וה"ז העבודה הנדרשת בפרשה ראשונה דקריאת שמע: "ואהבת את ה' אלוךך".

עבודת השם שע"י שמייעה והבנה בלבד, ולא ע"י ראייה (דאינה דומה ראייה לשמייעה), לא מביאה לאהבה, כ"א ליראה – בהבינו את גדולת השם וגבורתו מרחוק, הרי שעליו להשתדל בעיקר בדרך היראה ד"השמרו לכם פן יפתה לבבכם" המבוארת בפרשה שניה של קריאת שמע.

והנה, "על שלשה דברים העולם עומד", ומתוכם: העוסק בעבודת הראיה, מכיון שבא לאהבה גדולה להשם, הרי מתבטאת אהבה זו גם באהבת ישראל (כידוע בחסידות שאהבת השם ואהבת ישראל כולא חד) וה"ה עוסק ב"עמוד הגמ"ח". העוסק בדרך השמייעה והיראה – ה"ה מתייחד בעבודת השם ב"עמוד העבודה", באשר עבודת התפילה קשורה להעלאת האדם ודביקותו בבוראו מכח שקידתו ויגיעתו בעצמו – כאדם הירא מחמת הבנתו והשגתו הוא [דזהו שורש החילוק בין ראייה לשמייעה, דהרואה רואה את הדבר הנראה ומתגלה אליו – אף שאינו מבין, דגם דבר פלא שרואה ה"ה יודע ומעיד על מציאותו. משא"כ השומע – אינו שומע (שמשמעו "מקבל" ע"ד "דבר כי שומע עבדך") שאינו שומע כי אם מה שהוא מבין].

ולאחרי זה באה עבודת לוי, הנקרא ע"ש "ליוה אישי אליו", יחוד ודביקות בתכלית עם "אישי" זה הקב"ה. והוא ע"י העסק והעיון ב"עמוד התורה". וכמאמר הזהר הק' (ראה זח"ג עג, א) "ישראל ואורייתא וקוב"ה כולא חד". והוא רמוז בברכת "אמת ויציב וכו'" הדבר הזה עלינו, ד"הדבר הזה" קאי על התורה הק'.

וכל זאת היא הכנה והכשר מצוה לעבודת יהודה. דיהודה נקרא כן ע"ש "הפעם אודה את ה'", ו"הודאה" משמעה "ביטול והכנעה" כלפי הקב"ה. דבשעת תפילת שמונה עשרה עומד היהודי ב"הודאה" וביטול גמור לה' כעבדא קמי' מרי'. והוא העיקר הגדול שהכל הוא הכנה אליו.

ברם, אף שכאמור עבודת יהודה באה רק לאחרי עבודת ג' אחיו הגדולים – אין הכוונה שה"הודאה" של היהודי להקב"ה נמצאת רק לפעמים ולעיתים מזומנים (כאהבתו ויראתו התלויים באופן כללי ביגיעה והשתדלות), כיון שהודאתו של יהודי לקב"ה קיימת תמיד בכל עת ובכל זמן, ונפשו האלוקית של כל איש ישראל ה"ה תמיד בביטול מוחלט לקב"ה, ואפילו "בשעת החטא היתה באמנה איתו ית'" (ל' התניא קדישא ספכ"ד) – אלא שלא תמיד היא בהתגלות. ואחרי עבודתם של ראובן, שמעון ולוי – "הפעם אודה את ה'" בגילוי.

וכן הוא בכלל בעבודת כל אחד מישראל, שכל העסק בג' העמודים שעליהם העולם עומד: תורה, עבודה וגמילות חסדים – אינו אלא הכנה והכשר לבוא להיות בביטול קמי' יתברך.

טעם הדין ד"המגביה ידו על חבירו כו' ה"ז רשע" בדרך הפנימיות

אסור לאדם לחבול בין בעצמו בין בחבירו, ולא החובל בלבד אלא כל המכה אדם כשר מישראל בין קמן בין גדול בין איש בין אשה דרך נציון הרי זה עובר בלא תעשה, שנאמר: (דברים כה, ג) לא יוסיף להכותו, אם הוזהירה תורה שלא להוסיף בהכאת החוטא קל וחומר למכה את הצדיק.

אפילו להגביה ידו על חבירו אסור וכל המגביה ידו על חבירו אע"פ שלא הכהו הרי זה רשע:

(הלכות חובל ומוזק להרמב"ם, פ"ה ה"א-ב)

תכלית בריאת האדם היא "לשמש את קונו" (כמאמר המשנה סוף קידושין), וזאת ע"י קיום התורה והמצוות בכל אבר ואבר כפי המיועד בו [וכמבואר ב"ספר חרדים" אופן חלוקת המצוות לפי אברי האדם].

והנה "יד" מורה על ענין הנתינה, שהאדם נותן ומעניק בידו. וי"ל שזהו עיקר תכלית בריאת היד – כדי שהאדם ישתמש בה לנתינה והשפעת חסד, ד"מה הוא גומל חסדים אף אתה תהא גומל חסדים" (רש"י עקב יא, כב ועוד).

וכאשר תמורת זאת שהאדם ישתמש בידו כדי להיטיב לזולתו, הנה הוא מגביה את ידו על חבירו ע"מ להכותו – הרי יש בזה חטא חמור גם בין האדם למקום, כי בכך הוא מהפך את תפקיד בריאתה של היד, מן הקצה אל הקצה!

ובפרט אשר רוב רובן של המצוות המעשיות קיומן הוא ביד – ונמצא, שהאבר העיקרי בו משמש האדם את קונו, היא היד. ונמצא שכאשר הוא משתמש בידו באופן הפכי, הרי יש בזה ניגוד וסתירה לכל תכלית בריאתו בעולם, "לשמש את קונו".

חטא זה כלפי הקב"ה אינו מתחיל בשעת ההכאה בפועל (כאשר חבירו נפגע) – אלא בעצם הגבהת היד והשימוש בה שלא לשמש את קונו, ולהיפך ח"ו.

ועל דרך הרמז יש להוסיף לאידך גיסא:

"אלפיים שנה קדמה תורה לעולם". קודם שנברא העולם לא היו כלל ענייני רע, ואעפ"כ כבר היה קיים דין זה ד"המגביה ידו" – מכיון שבעומקו יש בו גם ענין למעליותא:

לקראת שבת

ע"ד המבואר קודם במגביה ידו לגריעותא, שפועל היפך התכלית אשר בידו – כן הוא גם כאשר פועל בידו יותר מאשר התכלית המבוקש מידו. דהיינו: כאשר האדם "מגביה ידו" ומוסיף למעלה מעלה בכל ענייני גמ"ח ונתינה. והוא עושה זאת "על חבירו" – שנותן לחבירו הרבה יותר ("על") ממה שהוא נזקק וכיו"ב.

אזי "נקרא רשע" – מלשון "ובכל אשר יפנה ירשיע" (שמואל א יד, מז) שפירושו "ינצח", "יצליח" (פסיקתא רבתי פ' החודש. וראה סנהדרין צג, ב ובמפרשים עה"פ) דהיינו: שיבוא להצלחה שלא ע"ד הרגיל, למעלה ממדידה והגבלה.

גלות את הטוב גם בערות הארץ

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה

(מז, כח)

לא חי' ימים טובים בלא צער אלא... י"ז שנה במצרים (בעל הטורים)

סיפר כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע מליובאוויטש (אגרות קודש' ח"ה עמ' שעג) שבהיות אדמו"ר בעל ה"צמח צדק" נ"ע ילד, שאל את זקנו אדמו"ר הזקן נ"ע, היתכן שיעקב אבינו, בחיר האבות, יהיו מבחר שנות חייו י"ז השנים שגר בארץ מצרים – "ערות הארץ"?

ויענהו אדמו"ר הזקן: כתיב (ויגש מו, כח) "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גושנה", ואיתא במדרש (תנחומא וילקוט שמעוני עה"פ) "א"ר נחמי' להתקין לו בית תלמוד", שתהא שם תורה ושיהיו השבטים הוגים בתורה. וכשלומדים תורה מתקרבים להשי"ת, ואז יכולים להיות גם במצרים במעמד ומצב ד'ויחי". ע"כ הסיפור.

ומזה הוראה לכל אחד בעבודתו לקונו, וגם כשנמצאים במקום כזה שהוא "ערות הארץ", ולכאורה אין רואים שם טוב וקדושה, הנה ע"י לימוד התורה, יכולים לגלות את ה"טוב" גם במקום ההוא.

(ע"פ לקו"ש חכ"ה עמ' 450 ואילך)

הכוח שלא להתפעל מחושך הגלות

ויישם בארון במצרים

(סיום פרשתנו)

ידוע הכלל ד"מסיימים בטוב" (עיין תוס' סוף נדה, ועוד), וא"כ תמוה, מדוע סיום ספר בראשית הוא בזה שנקבר יוסף במצרים, הרי לכאור' זהו היפך השבח, שלא זכה יוסף ליקבר מיד בארץ ישראל ונשאר במצרים?

וי"ל בזה ע"פ מ"ש בש"ך על התורה (פרשתנו מז, כט), שהטעם לזה שנקבר יוסף במצרים ולא בא"י הוא כי יעקב אמר ליוסף "אתה צריך שתגן עליהם כו' ואתה צריך למשוך להם חן וחסד כל זמן שהם בגלות וללכת עמם ולמשכם במדבר".

ונמצא, שאדרכה, מקבורת יוסף במצרים שאבו בני' עידוד וחזוק, דאף שהיו בתוך גלות קשה, הנה בידעם שיוסף הצדיק נמצא אתם בצרת גלותם, נתעודדו מזה שלא להתפעל מהסביבה, ולהיות חזקים בדביקותם להקב"ה.

ועפ"ז יש לבאר הא דעל אף גודל המעלה של קבורה בארץ ישראל מ"מ נטמנו כו"כ מרועי ישראל דווקא בחוץ לארץ, כי עי"ז שנשארו בגלות יחד עם צאן מרעיתם הנה מזה שואבים עידוד וחזוק בעבודת השי"ת.

וזהו שסיום ספר בראשית הוא בפסוק "ויישם בארון במצרים", ותיכף מכריזים "חזק חזק ונתחזק", שהוא החזק שמקבלים מרועי ישראל, בהיותנו במיצר הגלות, עד אשר יבוא הגואל ב"ב.

(ע"פ לקו"ש חכ"ה עמ' 474 ואילך)

חידושי סוגיות

בסוגיא דאין מסיחין בסעודה

יביא קושיית המפרשים דר"י עצמו הסיח בסעודה כשהורה הדין, ויקשה עוד בכמה פנים בסוגיא זו / יבאר דר"נ ה' סובר להתיר הסחה בד"ת דליכא בה חשש סכנה, ור"י חידש דחשיב לשכיחא היזיקא / יבאר כל השקו"ט דר"נ ור"י, דאיפליגו בגדר הא דאין סומכין על הנס בדיני תורה

א.

יביא קושיית המפרשים דר"י עצמו הסיח בסעודה כשהורה הדין,
ויקשה עוד בכמה פנים בסוגיא זו

איתא בגמרא (תענית ה, ב): "רב נחמן ורב יצחק הוי יתבי בסעודתא, אמר ל' רב נחמן לרב יצחק לימא מר מילתא, א"ל הכי אמר רבי יוחנן אין מסיחין בסעודה שמא יקדים קנה לושט ויבא לידי סכנה (כשיוצא הקול נפתח אותו כובע שעל פי הקנה ונכנס בו המאכל ומסתכן . . מאכל ומשתה הולך דרך הושט (פרש"י תענית שם¹)), בתר דסעיד² א"ל הכי אמר

(2) כ"ה הגירסא בע"י. ובגמ' "בתר דסעוד".
ופשוט דשניהם היו יושבין בסעודה. ואולי לפי גירסת הע"י מוכח דלפנ"ז כבר הפסיק ר"י מלסעוד – ראה לקמן סוף הערה 18.

(1) וידועה השקו"ט אם הפירוש לתענית הוא מרש"י (ראה מהר"ץ חיות סוף מס' תענית. שם הגדולים (להחיד"א) מערכת גדולים ערך רש"י קרוב לסופו).

לקראת שבת

טו

רבי יוחנן יעקב אבינו לא מת (אלא (פרש"י תענית שם¹) חי הוא לעולם³), א"ל וכי בכדי ספרו ספדנייא וחנטו חנטייא וקברו קברייא (פרשתנו נ. ב. שם, יו"ד. יג.), א"ל מקרא אני דורש שנאמר (ירמ' ל, י) ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים, מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים".

וכבר עמדו מפרשים (ראה בארוכה במפרשי העין יעקב) על כמה דיוקים בזה:

חדא, מה הרויח רב יצחק בזה שאמר הדין ד"אין מסיחין בסעודה", הא מ"מ גם על אמירה זו חל זה ש"אין מסיחין בסעודה"⁴, ואדרבה, כיון שרצה לומר לו "יעקב אבינו לא מת", שהוא דיבור מועט יותר מהדיבור ד"אין מסיחין בסעודה שמא יקדים קנה לושט ויבוא לידי סכנה", הול"ל מאמר זה ("יעקב אבינו לא מת") תיכף כשביקשו "לימא מר מילתא"?

ובפי' הרי"ף לע"י (שם) כתב לפרש, דבאמרו "אין מסיחין בסעודה" לא היתה כוונתו לבאר הא דאין הוא (רב יצחק) יכול "לימא מילתא"⁵, אלא רק להוכיחו על שדיבר אליו בתוך הסעודה⁶, וזהו כיון שלאפרושי מאיסורא יש לו דין קדימה⁷ לגבי שאר ד"ת⁸ [ולאידך, המאמר "יעקב אבינו לא מת" אין בו נפקותא למעשה ולא להלכה⁹, ולכן אין צורך באמירתו באמצע הסעודה].

אבל פי' זה צ"ע לכאורה, דלפ"ז הי' לו רק להשמיעו פסק ההלכה "אין מסיחין בסעודה", ולא להאריך בדיבורו (בסעודה) ולבאר גם טעם הדין "שמא יקדים קנה לושט ויבא לידי סכנה". ואף שבזה הגדיל חומר הדבר, דחמירא סכנתא מאיסורא (חולין י, א.

(עוה"פ) לימא לן מר מילתא (דאגדתא)". וראה הערה 9.

(7) ועד שדוחה כמה איסורים כמו להורות לפני רבו (ראה עירובין סג, א. רמב"ם הל' ת"ת פ"ה ה"ג. טושו"ע יו"ד סרמ"ב סי"א), איסור אמירת ד"ת בבית המרחץ (שבת מ, ב. רמב"ם הל' ק"ש פ"ג ה"ה. שו"ע (ודאדה"ז) או"ח ספ"ה ס"ב (ס"ד)). ועוד.

(8) ראה פרי מגדים או"ח סק"ע (א"א) סק"א שמביא דברי הגמ' כאן, ומסיים: הא לאפרושי מאיסורא יראה משיחין אע"ג דחמירי סכנתא מאיסורא. וראה לקמן בפנים.

(9) עיון יעקב לע"י כאן. אבל להעיר, דנפק"מ לענין טומאה דמת מטמא ואין חי מטמא – ראה נדה ע, ב. וידועה השקו"ט בנוגע לקברי צדיקים. ואכ"מ.

(3) ובתוס' שם: וכן משמע דכתיב (פרשתנו מט, לג) ויגוע ולא כתיב וימת כדמפרש בסוטה (יג, א) גבי מעשה דחוששים. ועד"ז הוא ברש"י עה"ת פרשתנו שם "ויגוע ויאסף, ומיתה לא נאמרה בו ואמרו רז"ל יעקב אבינו לא מת".

(4) וגם על אמירה דתיבה אחת, אמר – ראה ברכות מג, א. רמב"ם הל' ברכות פ"ז ה"ו. רא"ש ברכות שם פ"ו סל"ד, ע"פ ירושלמי שם פ"ו ה"ו. טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סקע"ד ס"ח (סי"א).

(5) כפרש"י ד"ה שמא יקדים: לפיכך לא אומר לך כלום.

(6) ולכאורה כן מוכרח להגירסא שהובאה בדק"ס "לימא לן מר מלתא דאגדתא"^א, ובתר דסעידי "א"ל

א) ולהעיר מר"ח לתענית שם "אין אומרים דבר הלכה בסעודה".

טושו"ע או"ח סקע"ג ס"ב. יו"ד סקט"ז ס"ה בהגהה), אכתי קשה דאדרבה, מטעם זה גופא אין לו להאריך בדיבורו עתה (באמצע הסעודה), אלא לקצר ככל האפשרי, וכיון שלהפרישו בפועל מסכנתא די באמירת עצם ההלכה "אין מסיחין בסעודה", למה לא המתין עם הוספת טעם ההלכה עד בתר דסעיד.

(ותו יש לדייק דודאי אינו לחינם מה שהביא הש"ס ב' המימרות בסמיכות זל"ז, ולהלן יתבאר איך שמאמר ר"י ("הכי אמר ר"י") שאמרו "בתר דסעיד", "יעקב אבינו לא מת", יש לו קשר ושייכות עם הדיבור ("הכי אמר ר"י") שבתוך הסעודה "אין מסיחין בסעודה"¹⁰).

עוד מצינו להקשות בהמשך הגמ', "א"ל וכי בכדי ספדו ספדניא וחנטו חנטיא וקברו קברייא א"ל מקרא אני דורש . . מה זרעו בחיים אף הוא בחיים" – היינו שבתחילה חשב לפרש דלא מת ממש (עד שאין זקוקים להספד וחניטה וקבורה), וא"כ אמאי שאל "וכי בכדי ספדו כו'", לכאורה עדיפא הו"ל להקשות, האין ה' באפשרותם כלל ועיקר לעשות מעשה ד"ספדו ספדניא וחנטו חנטיא וקברו קברייא", והרי "לא מת"¹¹. גם צ"ע במענת ר"י, מה השיב לו ממקרא ד"אל תירא עבדי יעקב גו'", דלכאורה אין בזה לתרץ הא ד"וכי בכדי . . חנטו חנטיא כו"¹².

יש מפרשים (חדא"ג מהרש"א תענית שם. וראה רשב"א לע"י שם), שלפי ביאורו שמקורו מקרא ד"אל תירא גו'" ודורש "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים", הרי הוא מבאר כוונתו בדבריו הראשונים, שזה שיעקב אבינו לא מת אין הכוונה לחיי הגוף, שבזה היתה מיתה, אלא בנפש קאמר.

אבל (נוסף ע"ז שלפ"ז אינו מובן מהו החידוש שדוקא ביעקב נאמר בו שלא מת, הרי חיי הנפש של כל הצדיקים הם חיים נצחיים): בפרש"י בגמ' שם כ' "מקרא אני דורש, והאי דחנטו חנטיא סבורים היו שמת", וכ"כ לאח"ז (ד"ה אף הוא בחיים) "ודחנטו חנטיא נדמה להם שמת אבל חי ה'". ומזה מוכח¹³ שס"ל לרש"י שכוונת הגמ' "יעקב אבינו לא מת" היא, שגופו לא מת, וכפשטות לשונו "לא מת, אלא חי הוא לעולם".

ולבד מכ"ז קשה לכאורה בפרש"י זה, דלדבריו העיקר חסר כאן מן הספר¹⁴, שהתירוץ על השאלה "וכי בכדי כו'" הוא כי רק "נדמה להם שמת" (וזה לא נזכר בגמ'), ואילו זה ש"מקרא אני דורש" הוא רק ראי' (מן הכתוב) שיעקב אבינו לא מת.

13) וכן משמע מתוד"ה יעקב הנ"ל הערה 3.
וראה מפרשי התורה (ומפרשי רש"י) פרשתנו
עה"פ מט, לג. וראה לקר"ש ח"ד ע' 1260 ואילך.
חכ"ו ע' 7 ואילך.

14) ראה גם חדא"ג מהרש"א שם.

10) ראה בקושיא זו ובביאור דברי הגמ' בכלל
(ע"ד הקבלה) – בס' תורת לוי יצחק (לאאמור"ר
ז"ל) בתחלתו.

11) ראה עיון יעקב ובהמובא בעץ יוסף לע"י.
ועוד.

12) ראה הרי"ף לע"י וענף יוסף שם.

ב.

יבאר דר"נ הי' סובר להתיר הסחה בד"ת דליכא בה חשש סכנה,

ור"י חידש דחשיב לשכיחא היוזקא

ויש לומר הביאור בזה, ובהקדם דסיפור זה בגמ' (ע"ד ר"נ ור"י דהוי יתבי בסעודתא), בא בהמשך לכו"כ מאמרים לפנ"ז ששאל ר' נחמן את ר' יצחק, ור' יצחק ענה לו "הכי אמר רבי יוחנן", ותוכן כמה מאמרי רבי יוחנן אלה הוא ע"ד הנהגה נסית של הקב"ה עם בני ישראל, וכהא דא"ל במאמר הראשון שבסוגיא שם (ה, א): "א"ל ר"נ לר"י יורה בניסן היא יורה במרחשון כו' א"ל הכי אמר רבי יוחנן בימי יואל בן פתואל נתקיים מקרא זה דכתיב כו' אותה שנה יצא אדר ולא ירדו גשמים ירדה להם רביעה ראשונה באחד בניסן א"ל נביא לישראל צאו וזרעו אמרו לו מי שיש לו קבים חטים או קבים שעורים יאכלנו ויחי' או יזרענו וימות אמר להם אעפ"כ צאו וזרעו נעשה להם נס ונתגלה להם מה שבכתלין כו' יצאו וזרעו שני ושלישי ורביעי וירדה להם רביעה שני' בחמשה בניסן הקריבו עומר בששה עשר בניסן נמצאת תבואה הגדילה בששה חדשים גדילה באחד עשר יום כו'".

ובהמשך למאמרי רבי יוחנן אלה (שנאמרו בשמו לר"נ ע"י ר' יצחק) מביא הש"ס הסיפור דידן, דהוי יתבי בסעודתא, וביקש ר"נ מר"י "לימא מר מילתא", דיש לומר, שגם ר"נ ודאי ידע ההלכה "אין מסיחין בסעודה" (מפני חשש סכנה), אלא שכוונת בקשתו "לימא מר מילתא" היתה לדברי תורה⁶, וס"ל שדין זה הוא רק בנוגע לשיחת חולין¹⁵, אבל בד"ת אין לחוש לסכנה, כי תורה מגינא ומצלי (סוטה כא, א), ואדרבה, ממאמר המשנה (אבות פ"ג מ"ג)¹⁶ דשולחן ש"לא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים" מובן שיש חיוב אמירת ד"ת בסעודה, וכיון שכן אין לחוש לסכנה, כי כאשר ישראל עוסקים בתורה (ע"פ ציווי השם), הקב"ה שומרם גם אם ע"פ טבע יש חשש סכנה.

ועפ"ז מובן הטעם שענה לו ר' יצחק "הכי אמר רבי יוחנן אין מסיחין בסעודה שמא יקדים קנה לושט ויבא לידי סכנה", ולא הסתפק בהודעת עצם הדין "אין מסיחין בסעודה", כי בזה כיוון לבאר ולהדגיש שדין זה חל¹⁷ גם אדברי תורה¹⁸. והוא ע"ד ההלכה לענין דבר

וצ"ל דכוונתו לפני האכילה או בסוף הסעודה, כמ"ש בערוך השולחן שם.

בפרישה לטור או"ח שם סק"א "ונראה דאפילו בין תבשיל לתבשיל אין מסיחין כל זמן שדעתו עוד לאכול" (ע"ש ראייתו). אבל באל"י רבה שם פליג וכתב "וודאי דמותר בין תבשיל לתבשיל" (והביאו במשנה ברורה סק"א). וראה ברי"ף לע"י שם: וכיון שבא להוכיחו הוא סילק עצמו מלסעוד כדי להשיבו. ולכאורה נראה לפי, שסילק עצמו מלסעוד בכלל ולא בין תבשיל לתבשיל, אבל לא משמע כן מהמשך הגמ'. ואכ"מ.

15) ראה עיון יעקב לע"י שם (באופן אחר קצת).

16) וראה הערה 18.

17) אבל בעיון יעקב שם, דר"י אמר דודאי ד"ת מותר לומר לו בתוך הסעודה, אבל שיחה שאינה של ד"ת אף של ת"ח כו' חיישינן לסכנה. ע"ש. וצ"ע.

18) כבר"ח כאן "אין אומרים דבר הלכה בסעודה". ובמג"א או"ח סק"ע סק"א "אין מסיחין אפילו בד"ת (כ"ה בגמ') – וממשיך – כל שלחן שלא אמרו עליו ד"ת כאלו אכלו מזבחי מתים".

מצוה, דאף ש"שומר מצוה לא ידע דבר רע" (קהלת ח, ה¹⁹) ושלוחי מצוה אינן ניזוקין (פסחים ח. ב. ושי"ג), מ"מ, "היכא דשכיח היזיקא²⁰ שאני, שנאמר (ש"א טז, ב) ויאמר שמואל איך אלך (למשוח את דוד, ואע"פ ששלוחו של מקום הי' הרי הי' ירא — רש"י (פסחים שם ד"ה איך אלך)) ושמע שאול והרגני ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך גו" (פסחים ח. ב. ושי"ג), ועד"ז בענייננו, דכיון שטעם הדין הוא "שמא יקדים קנה לו שט ויבא לידי סכנה"²¹, הרי חשש הסכנה הוא באופן של "שכיח היזיקא", ולכן אין מסיחין בסעודה אפילו בד"ת.

ג.

באר כל השקו"ט דר"נ ור"י, דאיפליגו בגדר הא דאין סומכין על הנס בדיני תורה ובוזה יש לבאר גם המשך הסיפור, ד"בתר דסעיד א"ל הכי אמר רבי יוחנן יעקב אבינו לא מת":

לפי הפירוש דלעיל נמצא, שבמענה ר' יצחק "אין מסיחין כו' ויבא לידי סכנה", נרמז ענין כללי בגדר דיני המצוות, דאף שאמר רבי יוחנן שישנם כמה פעמים ואופנים שהקב"ה עושה נסים לישראל, מ"מ, קיום הדינים צ"ל בדרך טבע העולם. ולכן, אף שהתורה יש בה סגולה של הגנה והצלה, אין לסמוך ע"ז במקום דשכיח הזיקא וזקוקים להנהגה נסית.

אלא שבגדר זה גופא (שבעשיית המצוות אין סומכין על נס וסגולה) אפשר לחקור בטעם וסברא, אם זהו מצד גדר וענין הטבע, שחוקי הטבע עצמם הם בריאתו של הקב"ה, וכמבואר בר"ן (דרשות הר"ן דרוש שמיני הקדמה הראשונה), "שחפץ השי"ת ורצונו לקיים מנהגו של עולם בכל מה דאפשר והטבע יקר בעיניו ולא ישנהו אלא לצורך הכרחי"²², ולכן, אין רצונו של הקב"ה שקיום הדינים יהי' באופן שיתבטלו חוקי הטבע. או י"ל דזהו מצד גדר הדינים גופא, כלומר, שעיקר ענין החיובים שמחוייבים בהם הוא להתקיים בטבע העולם (ולא לשנותו).

פירוש, דלאופן הא', מעשה המצוה צ"ל בטבע לפי שגם הדינים הם (כביכול) תחת הגדרת חוקי הטבע (מצד "חפץ השי"ת ורצונו לקיים מנהגו של עולם"), ולכן חיוב קיומם מוגבל ולא נאמר אלא למצבים אלה שאפשר לקיימן ע"פ טבע; משא"כ לאופן השני, אין זה שבכח חוקי הטבע מצד עצמם הם מגבילים וגודרים קיום התומ"צ של האדם, ורק לפי שכך צ"ל מצד גדר המצוות עצמן, שפעולתן צ"ל בטבע²³ (ולא באופן שחוקי הטבע מתבטלים).

ברמב"ם ורא"ש שבהערה 4. ובשו"ע אדה"ז שם ונמצא בא לידי סכנה".

(22) וראה גם חינוך מצוה תקמו.

(23) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 80 ואילך.

19) וראה שדי חמד ח"ג תרסה, ב ואילך. ח"ט איתתפ, ג ואילך.

20) בר"ח שם "קביעת הזיקא". וכ"ה ביומא (יא, א). קדושין (לט, סע"ב). חולין (קמב, א).

21) ע"ד לשון הגמ' "ויבא לידי סכנה" הוא גם

ויש לומר, שבזה פליגי ר"י ור"נ:

"בתר דסעיד א"ל הכי אמר רבי יוחנן יעקב אבינו לא מת", שיש לומר, שכוונת ר' יצחק בזה היא להדגיש, שאין טעם הדבר שקיום הדינים צ"ל ע"פ הטבע (כמודגש בזה שאין מסיחין בסעודה אפילו בד"ת) משום שדיני התורה מוגבלים מתחילתם בטבע, כי אדרבה, "יעקב אבינו לא מת", כלומר, לא זו בלבד שאינו מוגדר בטבע, אלא עוד זאת, שהוא למעלה מגדרי כללות הבריאה, דמצד גדר הבריאה צ"ל מיתה בעולם, שהרי אי אפשר לנבוא להיות קיים בקיום נצחי²⁴, ואילו "יעקב אבינו לא מת", והיינו לפי שיעקב אבינו שהוא בחר שבאבות²⁵ שכל מציאותו היא תורה²⁶, כמ"ש (תולדות כה, כז) ויעקב איש תם יושב אהלים, לכן אין לגבי מקום להגבלות הטבע (כמו התורה עצמה)²⁷. ורק הא דצ"ל קיום הדינים בטבע הוא אופן הנדרש ע"פ המצוות ולא שמוגדרים בזה מתחילתם.

אבל ר"נ, לאחר ששמע מאמר ר' יוחנן "אין מסיחין בסעודה כו' ויבא לידי סכנה", נקט (הפירוש בדברי ר' יוחנן, שס"ל) כאופן הא' הנ"ל, שהדינים עצמם מוגדרים בגדר הטבע, ויש לומר דזהו מה שהקשה "וכי בכדי ספדו ספדניא וחנטו חנטיא וקברו קברייא" (ולא הקשה לו בפשטות, איך עשו דברים אלה), דעיקר כוונתו היתה להקשות בהא שנזכר הדבר בכתובים ד"ספדו ספדניא וחנטו חנטיא וקברו קברייא", וגם נעשה ע"פ ציווי של יוסף (נ, 28) (ובפרט הקבורה שהיא מצוה, ונעשתה ע"פ ציווי יעקב ויוסף), ומוכח מזה שגם ע"פ תורה יש הגדרת טבע העולם, כי את"ל ש"יעקב אבינו לא מת", נמצא, שכל המסופר בתורה ע"ד הפעולות שנעשו בגופו של יעקב אינו תיאור האמת ע"פ תורה (אלא רק "בכדי", לפי דעתם של המצרים שלא ידעו שלא מת).

ועל זה השיב לו "מקרא אני דורש כו' מה זרעו בחיים אף הוא בחיים", פירוש דכוונת ר' יוחנן ב"יעקב לא מת" אינה לענין איך שהתייחסו מצרים ליעקב, רק לאמיתית דרגת יעקב (גם של חי הגוף שלו), שזוהי דרגתו ותיאורו כפי שהיא בתורה, שמצד גדרי התורה דוקא אינו מוגדר בגדרי טבע הבריאה, "חי הי'". וזהו שאומר "מקרא אני דורש כו' מה זרעו בחיים אף הוא בחיים", דזה ש"אף הוא בחיים" אינו ענין שנראה לעיני בשר (למצרים), אלא זקוקים ל"מקרא (ובזה גופא) אני דורש".

27) ועד"ז לגבי משה דאיתמר ב' (סוטה יג, סע"ב. זח"א לו, סע"ב) "לא מת", דעיניו תורה, וידוע דמשה מלגאו ויעקב מלבר (ראה תקו"ז תי"ג – כט, א). – ראה בכ"ז לקו"ש חכ"ו ע' 6 ואילך ובהערה 68 שם.
28) ולהעיר מאלשיך פרשתנו שם בארוכה (הובא בעץ יוסף כאן) – דיעקב נשאר שלם כמו שהוא וחנטו אותו. וראה שו"ת חת"ס יו"ד סי' שלו. ואכ"מ.

24) ראה אמונות ודעות להרס"ג מאמר א פ"א. מו"נ ח"ב הקדמה י"ב. וראה לקו"ש שם ע' 97 ואילך. וש"נ.
25) שנאמר (תהלים קלה, ד) כי יעקב בחר לו י"ה – ב"ר פע"ו, א. וראה גם זח"א קעא, ב. וראה שם קמז, ב. קיט, ב. ועוד. שער הפסוקים תולדות כז, כה.
26) ראה רשב"א לע"י שם. ועוד. וראה בהנסמן בסוף ההערה הבאה.

לקראת שבת

ועפ"ז מובן שאין סתירה בין הענינים ("לא מת", ולאידך מסופר בכתובים ד"ספדו ספדנייא כו'"), כי זה ש"ספדו ספדנייא וחנטו חנטייא וקברו קברייא" הוא לפי ש"נדמה להם שמת", היינו כלפי המצרים, דלפי מה שראו – שלגבם ה"ז ענין אמיתי (ע"פ דיני תורה)²⁹ – עשו פעולות אלו בגופו של יעקב, כי גם מה שהדינים צ"ל בטבע העולם הוא ודאי ענין אמיתי מצד גדר התורה.

ונמצא, שע"פ תורה תרווייהו איתנהו בי': מצד עצמם אין בני ישראל ומציאות התורה מוגדרים בטבע הבריאה, אבל לאידך, רצה הקב"ה שפעולת קיום המצוות למטה תהי' בטבע העולם דוקא.

מאחר שנדמה להם שמת הרי הם צריכים לעשות בהתאם, כי כך נראה ונדמה להם בעיניהם. ועצ"ע בטעם כפל הפירושים בפרש"י. ואכ"מ.

(29) ואולי יש לומר שזהו דיוק ל' רש"י בסוף ד"ה אף "ודחנטו חנטיא נדמה להם שמת" ולא כמ"ש לפנ"ז בד"ה מקרא "סבורים היו שמת", כי

תורת חיים

עצות והדרכות בעבודת הבורא מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

אהבת ישראל

כדאית ירידת הנשמה לעשות טובה ליהודי

מה שמפליאני ביותר הוא מה שמצטער על עסקו עתה ועל סיומו במכתבו שכותב שהוא בצער עצום עי"ז ואומר אשר ע"י התעסקותו הנ"ל נפל בלימודו. והרי ידוע ומפורסם תורת הבעש"ט ששמענוה כ"פ מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אשר כדאית ירידת הנשמה למטה ולהיות כאן בגוף גשמי משך שבעים שמונים שנה בשביל לעשות טובה פעם אחת במשך ימי חייו לאיש או אשה הישראלים בגשמיות או ברוחניות והנשמה הרי היא חלק אלקה ממעל ממש וחצובה מתחת כסא הכבוד, ובכל זה אומרת השכינה אשר כדאי שתדיר ממקום כבודה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא בשביל עשיית טובה פעם אחת, וכאשר זיכהו השי"ת והצליחו שבכל יום ויום עושה מה בקירוב לבם של בני ישראל לאבינו שבשמים שעל ידי זה יש לו חלק בשמחת ה' במעשיו ושמחת ישראל בעושיו, הרי אומר הוא שאפשר ליפול בלימודי התורה עי"ז ונמצא הוא בצער עצום, וכשהדבר ברור ופשוט כ"כ מאין באים טענות אלו הרי כנראה שספק הוא אצלו וקס"ד שהוא טענות היצר טוב.

כלך מדרך זה לגמרי וימסור את עצמו לעבודתו בקדש ללמד את בני ישראל תורה, שהלומד מתחיל מלימוד אל"ף בי"ת וכו' ואין אתנו יודע עד מה מה נחשב יותר לפני המקום נוסף על מרז"ל אל תהי' יושב ושוקל במצותי של תורה כו' שנאמר אורח חיים פן

תפלס. ומובן אשר צריכה להיות עבודה זו בשמחה על שזכה לזה ואז יצליח גם בעניניו הפרטים שיעשו מוחו ולבו - כלשון רבנו הזקן - זכים אלף פעמים ככה ויעלה בלימוד תורת הנגלה ובתורת החסידות.

(אג"ק ח"ט אגרת ב'תרנה)

מצות ואהבת לרעך כמוך היא כלי והכנה וסיבה לקיום כל המצות

לא שאין מזכיר דבר ע"ד פעולותיו בקירוב לבם של בני ישראל לאבינו שבשמים בהיותו בצבא המילואים והרי ידוע פסק דין הבעש"ט ששמענוהו כ"פ מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע שבכל ענין שאיש היהודי רואה או שומע יש בזה הוראה בעבודתו את בוראו ועאכו"כ כשנתגלגל יהודי בסביבה חדשה למשך זמן שבודאי עליו לנצל הזדמנות זו בעבודתו את בוראו מתאים להסכיבה והתנאים החדשים והרי ואהבת לרעך כמוך הוא כלל גדול בתורה וכלי למצות ואהבת את ה' אלקיך שהיא היא היסוד לכל המצות עשה שגם מצות יראת ה' בכללם והרי היראה היא יסוד לכל מצות לא תעשה. נמצא שואהבת לרעך כמוך היא כלי והכנה וסיבה לקיום כל המצות, וק"ל ואין לך דבר העומד בפני הרצון והשי"ת יצליחו.

(אג"ק ח"ט אגרת ב'תרסה)

נתקבל מכתבו מ"א אייר, וכבקשתו אזכיר את כל אלה שכותב אודותם בהיותי על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, בעת רצון. ולפלא שאינו מזכיר במכתבו אם כותב הוא בשליחותם וע"ד מאמר רז"ל ששלוחו של אדם כמותו או שכותב מדעת עצמו מצד הענין דאהבת ישראל שהוא כלל גדול בתורה וכמאמר רבנו הזקן בעל התניא - פוסק בנסתר דתורה - והשולחן ערוך - פוסק בנגלה דתורה - שזהו כלי לואהבת את ה' אלקיך, אשר מצות אהבת השם היא שרש לקיום כל מצות עשה שבתוכה גם מצות יראת ה' שרש לקיום כל מצות לא תעשה ונמצא אשר אהבת ה' היא שרש לכל המצות בכלל. ובודאי כשיהי' אצלו בשורות טובות אודות המוזכרים במכתבו יודיע ות"ח.

(אג"ק ח"ט אגרת ב'תרנח)

הזן ומפרנס לכל כבר הודיע הנחנתו אשר - לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום

במענה על מכתבו - בלי הוראת זמן הכתיבה - בו כותב אודות החלוקה [של קרקעות לבניית בתים] שנעשה.. ע"י הגורל ומתמרמר אשר בגורלו עלתה חלקה בלתי מתאימה ובמילא הנהו מתרעם על.. מטילי הגורל שחושדם שאינם מתיחסים אליו כדבעי כו' וכו'.

הנה בודאי ידוע לו מרז"ל אשר ת"ח שמורה לאחר מעשה אינו נאמן ואם קודם הטלת

הגורל הי' מקום לדון באיזה אופן תהי' החלוקה הרי לאחר מעשה אינני רואה מקום לזה ובפרט שע"פ כתבו בעצמו נוגע הוא בדבר ועאכו"כ שאין מקום כלל וכלל לעורר מחלוקת בנדון זה, ומי יאמר לבטל כל הגורל ובמילא לגרום למחלוקת ח"ו שסופה שנאת חנם כו' ואם בחוץ לארץ צריך להשמר מכל זה הרי עאכו"כ בארץ אשר עיני ה"א בה מראשית שנה עד אחרית שנה ואשר נסע לשם לא ע"י ההכרח אלא בבחירה חפשית היינו שמרצונו הטוב לקח על עצמו האחריות לדור בפלטין של מלך שאפילו בהתבוננות קלה נקל לדעת שצריך להדר בכל הענינים, ובפרט שהחשבונות שעושה המה בתוספת התרגשות המדות, וכמדומה שכבר נוכחו לדעת במשך השנים שנמצאים באה"ק ת"ו שפירוד הלבבות החטיפה מאחד לרעהו כו' - החוטפים לא השתכרו מאומה ואדרבה.

המורם מכל הנ"ל שאם בשלום ובנועם יכול להחליף חלקו על חלקה אחרת מבלי לעורר רעש ואפילו לא פירוד לבבות כו' וכו' אפשר כדאי שישתדלו בזה אבל אם הדבר עלול להתאים למה שנאמר פוטר מים ראשית מדון הרי אין לעשות זה כלל וכלל, והזן ומפרנס לכל כבר הודיע הנהגתו אשר - לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום, והאריכות בזה אך למותר.

(אג"ק ח"ט אגרת ב'תתכא*)

דרכי החסידות

שיחות ואגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ
מליובאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

התוועדות רעים

ההתוועדות באהבת רעים היתה אחת ממכשירי העבודה בעבודת החסידות, כי ההתוועדות הלזה נתנה אור וחיות פנימי

והנה בכל עת ובכל זמן הנה ההתוועדות באהבת רעים היתה אחת ממכשירי העבודה בעבודת החסידות, כי ההתוועדות הלזה נתנה אור וחיות פנימי בהתקשרות אל האמת כמדליק נר מנר, האברכים והצעירים היו כרוכים אחרי הבינונים והזקנים אשר הם היו ראשי המסיבה וראשי המדברים בדברי התעוררות בעניני עבודה וחיות פנימי.

ומה גם בזמן ההוא אשר נחיצתו מורגש יותר, ומוכרח הוא במאד מאד בעתים וזמנים קבועים לטובה ולברכה, כי בעת ההיא הוא עת רצון, ובלתי ספק אשר במושב אנ"ש יחיו שכינת עוז הדרת קדש אור נשמת הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' חופף עליהם, והיא הדביקות המזכירה את כל או"א שי' מאנ"ש שי' בעמדו בהיכל קדש, שהיא היא המאירה אור גם בבתי חומר להעלותם לשעה ממצבם ומעמדם הפרטי, והיא היא המחזקת האהבה והחבה אשר המשיכו הוד כ"ק רבותינו הק' בתוככי אנ"ש שי'.

שתי נפשות אלוקיות

בכל עת ובכל זמן הנה סדר קבוע הי' בקרב אנ"ש שי' אשר כאו"א הנה מלבד אשר הי' לו אוהב ורע כנפשו אשר איתו עמו הי' מדבר גם סתרי לבבו בעניני עבודה, וכמאמר הוד כ"ק אאזמו"ר רבינו האמצעי זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, א חסיד דארץ האבן א חבר למען עס זאל זיין צוויא נפשות אלקית אויף איין נפש הבהמי וטבעי [חסיד צריך חבר ע"מ שיהיה שתי נפש אלוקית על נפש בהמית וטבעית אחת], הנה כל או"א ממש הי' לו סביבה שלו, כלומר השתדל בטובת זולתו לקרבו אל האמת, כל אחד הרגיש חובה נפשית בנפשו לקרב את הקרוב אליו, און מיא איז גילעגן אין דעם, און מיא האט אין דעם גיהאט א חיות [והיו מונחים בכך, והי' להם חיות בזה], ובפרט זקני אנ"ש שכמה פעמים גם עשו נסיעות אל מקומות הסמוכים אליהם, וכל מסבה ומסבה הביאה אור והתחזקות הרוח, אז עס האט זיך נאך דעם גישמאקער גילייענט ק"ש [שאחר כך ק"ש נקראה ב'חיות' יותר] ובמילא הנה השעה שקודם התפלה והתפלה הי' באופן אחר.

הקב"ה מחליף את העתים ומשנה את הזמנים, הוא הוא ית' המסדר את הכוכבים במשמרותיהם כרצונו ית' ויתעלה, כלומר חילוף העתים ושינוי הזמנים בענינו אין זה אלא כדי לעזור סידור הכוכבים אשר יאירו איש איש מהם במשמרתו.

[אג"ק מוהריי"צ נ"ע ח"ב ע' עב]

גם החלש יאמר גבור אני

איש את רעהו ידברו בדבר אהבה וחבה יתירה הנודעת לנו באהבת רעים עפ"י תורת החסידות, היא תורת האצילות אשר הנחילונו הוד כ"ק רבותינו הקדושים זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ויחוקקו לנו חוקי חיים, בהנהגה והדרכה בחיי עולם.

להיות אהבת רע קבוע בלב כל אחד כאהבת אח להתרועע ולהתקרב בקירוב פנימי ואמיתי, כל אחד ימצא חוב בנפשו להיות לו חבר טוב ללימוד יחדיו, ולהגות ולשקוד בעבודה ופועל טוב. לקבוע זמנים להתאסף בקביעות עיתים לתורה ודיבור בעניני עבודה באהבה וקירוב הדעת, כמבואר בד"ה אם רוח המושל, רפ"ד. כל אחד יתן נפשו וישים על ליבו להאיר אור תורה ועבודה בפועל טוב, בהסביבה שלו בין מכיריו ומידעיו, עד כי גם החלש יאמר גיבור אני. להיות כי כל אחד ואחד ההולך בדרך הסלולה, גבור הוא בתגבורת אור זכות הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, אשר עליו יאהיל, באור כי טוב.

[אג"ק מוהריי"צ נ"ע ח"ב ע' קיט]

לזכות

החתן התי' **מנחם מענדל** שיחי' **שם טוב**
והכלה מרת **שטערנא שרה** שתחי' **ווילענסקי**
לרגל בואם בקשרי השידוכין בשעטו"מ
יה"ר שיזכו להקים בית נאמן בישראל
על יסודי התורה והמצווה

*

נדפס ע"י ולזכות הוריהם
הרה"ת ר' **יוסף יצחק** וזוגתו מרת **רייזא** שיחיו **שם טוב**
הרה"ת ר' **משה** וזוגתו מרת **חנה** שיחיו **ווילענסקי**

לזכות

הילד **אלחנן** שיחי'
לרגל הולדתו בשעטו"מ
ביום ו' עש"ק כ"ו מר-חשון ה'תש"ע
נדפס ע"י ולזכות הוריו
הרה"ת **מנחם מענדל** וזוגתו **שיינא חי'** שיחיו **נאגל**
יה"ר שיזכו לגדלו לתורה, לחופה ולמעש"ט
מתוך בריאות, נחת והרחבה

לזכות

הילד **מרדכי צבי** שיחי

לרגל הולדתו בשעטו"מ

ביום שלישי א' דר"ח כסלו ה'תשי"ע

נדפס ע"י ולזכות הוריו

הרה"ת **יעקב יוסף** וזוגתו **עדינה** שיחיו **בלפר**

יה"ר שיזכו לגדלו לתורה, לחופה ולמעש"ט

מתוך בריאות, נחת והרחבה

לזכות

הילד **לוי יצחק** שיחי'

לרגל הולדתו בשעטו"מ

ביום כ' חשוון ה'תש"ע

נדפס ע"י ולזכות הוריו

הרה"ת **שניאור זלמן** וזוגתו מרת **נחמה** שיחיו **גליק**

יה"ר שיזכו לגדלו לתורה, לחופה ולמעש"ט

מתוך בריאות, נחת והרחבה

לזכות

הילד **שניאור זלמן** שיחי'

בן הרה"ת **משה דב** וזוגתו מרת **שפרה** שיחיו

לרגל הולדתו בשעטו"מ

ביום ד' כסלו ה'תש"ע

יה"ר שיזכו לגדלו לתורה, לחופה ולמעש"ט

מתוך בריאות, נחת והרחבה

*

נדפס ע"י ולזכות זקניו הרה"ת **ישראל** וזוגתו מרת **פרידא** שיחיו **ברוד**

לזכות

הילד **מנחם מענדל** שיחי'

לרגל הולדתו בשעטו"מ

ביום ל' מר חשון ה'תש"ע א' דר"ח כסלו

נדפס ע"י הוריו

הרה"ת **ישראל** וזוגתו מרת **חי' מושקא** שיחיו

קאטלארסקי

יה"ר שיזכו לגדלו לתורה, לחופה ולמעש"ט

מתוך בריאות, נחת והרחבה

ולזכות זקניהם

הרה"ח ר' **משה יהודא** וזוגתו מרת **רבקה** שיחיו **קאטלארסקי**

והרה"ח ר' **יוסף יצחק** וזוגתו מרת **פרידא** שיחיו **קסלמן**

לזכות

החתן התי' **יצחק אלחנן שיחי' טייטלבאום**
והכלה מרת **לאה נעשא שתחי' פראנקפורטער**
לרגל בואם בקשרי השידוכין בשעתו"מ
יה"ר שיזכו להקים בית נאמן בישראל
על יסודי התורה והמצווה

*

נדפס ע"י ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' **ישראל** וזוגתו מרת **חי' לאה** שיחיו **טייטלבאום**
הרה"ת ר' **ישראל** וזוגתו מרת **לואיזה** שיחיו **פראנקפורטער**

לזכות

הילדה **רבקה**

לרגל הולדתה בשעטו"מ

ביום כ"ד מר חשון ה'תש"ע

נדפס ע"י הוריה

הרה"ת **דוד צבי** וזוגותו מרת **חי' מושקא** שיחיו וויינמאן

יה"ר שיזכו לגדלה לתורה, לחופה ולמעש"ט

מתוך בריאות, נחת והרחבה
